

РОБЪРТ ШЕКЛИ

МИРИЗМАТА НА МИСЪЛТА

Превод от английски: Григор Попхристов, 1984

chitanka.info

Истинските неприятности за Лерой Кливи започнаха по време на преминаването на пилотирания от него пощенски космически кораб през звездния куп Сиргън. До този момент той имаше обикновените задължения на един междузвезден пощальон на стар кораб с изкривени тръби и неизправни уреди. Както отчиташе показанията им, той забеляза, че горещината в кораба ставаше все по-неприятна.

Кливи въздъхна тъжно, включи охлаждането и се свърза с шефа си от базата. Тъй като се намираше на границата на възможната радиовръзка, гласът на шефа му се носеше сред море от смущения.

— Пак ли неприятности, Кливи? — запита той с тона на човек, който съставя разписания и вярва в тях.

— О, не зная — отвърна Кливи. — Ако не смятаме тръбите, навигационните уреди и жиците и изключим изолацията и охлаждането, всичко е наред.

— Това е дяволски неприятно — каза със съчувствие шефът на пощата. — Зная как се чувствуваш.

Кливи включи охлаждането на пълна мощност, избърса потта от челото си и реши, че шефът му само си мисли, че знае как той се чувства.

— Не моля ли непрекъснато правителството за нов кораб? — продължи шефът му. — Те, изглежда, смятат, че мога да разнасям пощата във всяко старо корито.

В момента Кливи не се интересуваше от неговите грижи. Корабът се беше прегрял въпреки включеното на пълна мощност охлаждане.

— Задръж така още за момент — каза той и отиде в задната част на кораба, където, изглежда беше източникът на горещината. Там откри, че три от резервоарите бяха пълни с кипяща, нажежена до бяло шлака вместо с гориво. В четвъртия резервоар бързо се извършваше същата промяна.

Кливи се вцепени за момент, но бързо дойде на себе си и се втурна към радиото.

— Вече нямам гориво! — извика той. — Мисля, че причината е неизвестна химична реакция. Казах ви, че са ни необходими нови резервоари. Ще кацна на първата планета с кислородна атмосфера.

Той взе наръчника и намери звездния куп Сиргън. В купа нямаше нито една колония, но светове с кислородна атмосфера се

имаха предвид при бъдещите изследвания. Какво освен кислород имаше на тях, никой не знаеше.

— Ще се опитам да се приземя на 3-M-22! — извика той, надвиквайки смущенията.

— Грижи се добре за пощата! — изрева в отговор шефът му. — Веднага ще изпратя кораб.

Кливи му каза какво би могъл да направи с пощата, тежаща само двадесет паунда, но шефът му в отговор само въздъхна.

Кливи се приземяваше на 3-M-22 изключително добре, макар приборите да бяха нагорещени, тръбите изкривени от топлината, а сакът, привързан на гърба, да ограничаваше движенията му. Пощенският кораб 243 се носеше към нея като лебед, но двадесет стъпки над повърхността на планетата двигателите му отказаха и той падна като камък.

Кливи остана в съзнание, макар да беше сигурен, че всичките му кости са счупени. Когато се измъкна през аварийния изход със сака, все още здраво привързан на гърба му, стените на кораба бяха станали тъмночервени. Едва успя да измине, клатушкайки се и със затворени очи стотина ярда, и той експлодира. Взривната вълна го събори по очи на земята. Кливи стана, но направи само две крачки и падна в несвяст.

Когато дойде в съзнание, откри, че лежи на един малък хълм, зарил лице във високата трева. Беше изпаднал в шоково състояние. Имаше чувството, че е отделен от тялото си и витае като независим интелект във въздуха. Всички тревоги, емоции и страхове бяха останали в тялото му. Той беше свободен.

Кливи се огледа и видя едно малко животно да минава покрай него. То беше с големината на катерица и зеленикав цвят на козината. Когато се приближи, той видя, че животното няма нито очи, нито уши. След няколко секунди едно друго животно със зелен цвят на козината, но с размерите и формата на вълк излезе от близките храсти. То също беше без очи и уши, но имаше великолепни зъби. Кливи ги наблюдаваше със слаб интерес. Какво чистият разум го бе грижа за вълци или катерици, безоки или каквито и да е други? Той виждаше катеричката, замръзнала на пет стъпки от вълка, който бавно се приближаваше. Изведнъж на разстояние, по-малко от три стъпки, той, изглежда, изгуби следата. Вълкът направи няколко кръга и когато

тръгна отново по права линия, вече не се движеше в правилната посока.

Слепият преследва сляп, си каза Кливи и в този момент забеляза как катерицата потрепера. Вълкът се хвърли върху нея и я разкъса.

Какви големи зъби имат вълците, си мислеше Кливи.

Внезапно слепият вълк се обърна към него.

Сега той ще изяде и мен, помисли си Кливи. Беше му забавно да установи, че щеше да бъде първият човек, изяден на тази планета. Вълкът ръмжеше в лицето му, когато той отново изпадна в безсъзнание.

Когато дойде на себе си, се беше вече свечерило. Слънцето се намираще ниско над хоризонта и върху земята се бяха образували дълги сенки. Кливи седна и сви внимателно ръцете и краката си. Нямаше нищо счупено. Той се повдигна на едно коляно, беше изтощен, но владееше сетивата си. Какво се беше случило? Спомни си за катастрофата, като че ли е била преди хиляда години. Корабът беше изгорял. Той се бе отдалечил от него и припаднал. След това беше срещнал вълк и катерица.

Кливи се изправи несигурно на крака и се огледа наоколо. Последната част трябва да е била сън. Ако е имало вълк, той сега нямаше да е жив. Кливи погледна към краката си и видя зелената опашка на катерицата, а малко по-нататък и главата ѝ.

Отчаяно се опитваше да мисли. И така, тук е имало вълк, и то гладен. Ако искаше да остане жив до идването на спасителния кораб, трябваше да открие какво точно се беше случило и защо. Как животните се следяха едно друго, като никое от тях нямаше очи или уши? По миризмата? Ако е така, защо тогава вълкът положи толкова усилия докато открие катерицата?

Той чу тихо ръмжене и се обърна. На не повече от петдесет стъпки от него имаше нещо, много приличащо на тигър. Един тъмнокафяв тигър без очи и уши.

Проклетата менажерия, помисли си Кливи и се сви ниско долу във високата трева. Тази планета го караше да бърза, а той се нуждаеше от време за мислене. Как тези животни се ориентираха? Имаха ли някакво сетиво, което да замества зрението им?

Тигърът беше започнал да се отдалечава.

Кливи дишаше малко по-леко. Вероятно той стоеше извън зрителното му поле. Тигърът...

Щом си помисли за „тигър“, звярът се обърна към него.

Какво направих аз? — си помисли той, заравяйки се по-дълбоко в тревата. Звярът не би могъл нито да ме подуши, нито да ме види, нито да ме чуе. Аз само реших да стоя настрана от пътя му...

Тигърът започна да пристъпва към него с високо вдигната глава.

Без очи или уши имаше само един начин, по който звярът би могъл да го открие. Той трябваше да бъде телепат!

За да провери своята теория Кливи си помисли отново „тигър“, идентифицирайки го механично с животното, което се приближаваше към него. Тигърът изрева яростно и скъси дистанцията.

За части от секундата Кливи разбра много неща. Вълкът беше проследил катерицата по телепатия. Тя бе замръзнала на мястото си, дори бе престанала да мисли. Вълкът беше загубил следата ѝ до момента, в който не можеше повече да се сдържа да не мисли.

В такъв случай защо вълкът не го атакува, докато беше в безсъзнание? Вероятно бе спрял да мисли или най-малкото беше престанал да мисли на дължината на вълната, на която вълкът можеше да приема. А може би имаше и нещо друго?

В този момент неговият проблем беше *тигърът*.

Звярът изрева отново. Той беше на разстояние само тридесет стъпки и бързо го скъсяваше.

Всичко, което трябваше да направи, си мислеше Кливи, беше да мисли за нещо друго. По този начин вероятно т..., добре, вероятно той щеше да загуби следата. Кливи започна да мисли с най-малки подробности за момичетата, които някога е познавал.

Тигърът спря и колебливо задраска с лапа земята.

Кливи продължаваше да мисли за момичета, за кораби, за планети, отново за момичета, за кораби и за всичко друго с изключение на тигри...

Тигърът напредна с още пет стъпки.

Проклет да е, помисли той, как можеш да не мислиш за нещо? Ти мислиш яростно за камъни и скали, за хора, места и други неща, но твоето съзнание винаги се връща към —, но ти игнорираш това и се съсредоточаваш на своята блага баба, своя стар баща-пияница, контузиите на десния си крак. Преброй ги — осем. Преброй ги отново

— пак осем. И сега случайно вдигаш поглед, но в действителност не разпознаваш... както и да е, звярът продължава да напредва.

Кливи откри, че да се опитваш да не мислиш за нещо, е все едно да се опитваш да спреш лавина с голи ръце. Той заключи, че мисълта на човека не би могла да бъде потискана така директно и съзнателно. За това бе нужно време и практика. Бяха му останали около петнадесет стъпки. Имаше съвсем малко време, през което да се научи да не мисли за...

Е, добре, можеше също да мисли за игри на карти, увеселения, кучета, котки, коне, мишки, овце, вълци (махай се!), контузии, бойни кораби, пещери, бърлоги, вертепи, зверчета (внимавай!), хранене, храна, огън, лисица, козина, прасета и т-т-т...

Тигърът, свил се за скок, беше вече на разстояние около пет стъпки. Кливи не можеше повече да контролира мисленето си. Тогава, в изблик на вдъхновение, той помисли: тигрица!

Тигърът, все още свит за скок, го погледна колебливо.

Кливи се концентрира върху хрумването си за тигрица. С каква ли цел този мъжкар искаше да я плаши? Той мислеше за неговите (нейните), проклети да са, зверчета, за топла пещера и за удоволствието да проследява катерици...

Тигърът се приближи и отърка в Кливи, който мислеше отчаяно. Как добре си прекарвахме времето и в действителност колко силен и с какви огромни зъби беше той?

Тигърът изръмжа.

Кливи легна на земята, зави въображаемата си опашка около себе си и реши, че има намерение да спи. Тигърът стоеше нерешително. Изглежда, чувствуваше, че нещо не е в ред. Той изрева приглушено, обърна се и избяга.

Слънцето беше току-що залязло и тъмносиня сянка беше легнала върху цялата земя. Кливи целият се тресеше и бе на границата на истеричния смях. Ако тигърът беше останал само още няколко секунди...

Той с усилие се овладя. Беше време да помисли сериозно върху тези неща.

Вероятно всяко животно имаше характерна мисъл, миризма. Катерицата излъчва един вид, вълкът друг, а човекът съвсем различен от тях. Най-важният въпрос беше дали можеше да бъде проследен

само когато мислеше за някое животно или неговата мисъл можеше да се проследява подобно на миризма дори когато не мислеше за нещо конкретно. Очевидно тигърът го поддушваше само ако мислеше точно за него, но причина за това би могла да бъде неизвестността. Неговата мисъл-миризма може би този път бе объркала тигърът. Сега трябваше само да чака и наблюдава. Вероятно тигърът не беше глупав. Този трик му се прилагаше за първи път. Всеки трик щеше да по-действува — но само веднъж.

Кливи лежеше на гръб и се взираше в небето. Беше твърде изморен да се движи, а контузеното тяло го болеше. Какво ли щеше да се случи сега, през нощта? Ще продължат ли зверовете да ловуват, или имаше временно примирие?

По дяволите катериците, вълците, тигрите, лъвовете, пантерите и северните елени. Кливи спеше.

На следващата сутрин с изненада откри, че е още жив. Колкото по-дълго, толкова по-добре. В края на краищата това можеше да бъде един хубав ден, си каза той и бодро се запъти към мястото на катастрофата.

От пощенския кораб 243 бяха останали само изкривени метални парчета, пръснати по обгорялата земя. Кливи намери една метална пръчка и я пъкна в колана под сака с пощата. Тя не представляваше кой знае какво оръжие, но му даваше известна увереност. Корабът беше загубен. Той напусна мястото и започна да търси храна. Наоколо имаше няколко плодни храста. Кливи пробва предпазливо един от плодовете, беше тръпчив, но не и неприятен. Той набра малко от тях и ги изми в течащия наблизно поток. Досега не беше видял никакви животни, но може би точно в този момент те се приближаваха към него.

Кливи се избави от тези мисли и започна да търси подходящо място за скривалище. Сега най-доброто нещо за него беше да се скрие до идването на спасителния кораб. Той стъпваше тежко върху хълмистия терен и търсеше подходящи за целта скала, дърво или пещера. Привлекателният пейзаж обаче не предлагаше нищо, по-голямо от шестстъпков храст. Следобед, уморен и възбуден, той с безпокойство разглеждаше небето. Защо корабът още не идваше? За един бърз авариен кораб не бяха необходими повече от ден-два, за да

го намери, разсъждаваше той, ако шефът му го беше насочил към вярната планета.

Една точка се движеше в небето. Сърцето му заби лудо. Там горе имаше нещо.

За съжаление това беше само една птица. Тя се носеше плавно над него и леко балансираше на гигантските си крила. Спусна се за момент надолу и след това отлетя. Поразително приличаше на лешояд.

Той продължи да върви и изведнъж се озова лице в лице с четири вълка. Това даваше отговор на един въпрос — той можеше да бъде проследен по неговата характерна мисъл-миризма. Очевидно зверовете на тази планета бяха решили, че не е съвсем негоден за ядене.

Вълците се приближаваха предпазливо към него. Кливи опита трика, приложен от него предишния ден. Той освободи металната пръчка от колана и започна да се мисли за вълчица, която търси своите малки. Няма ли някой от вас, джентълмени, да ми помогне да ги намеря? Те бяха тук само преди няколко минути. Едното беше зелено, другото на петна, третото...

Вероятно тези вълци нямаха малки на петна. Един от тях се хвърли към Кливи, но той го удари с металната пръчка още докато летеше във въздуха, и вълкът падна назад.

Четири вълка се приближаваха към него рамо до рамо.

Изпаднал в отчаяние, Кливи се опита да мисли за себе си, че не съществува. Напрасно. Вълците продължаваха да се приближават.

Помисли се за тигър. Той беше тигър, едър екземпляр, и търси да изяде някой вълк.

Това ги спря. Те замахаха с безпокойство опашките си, но не отстъпиха.

Кливи изръмжа, задраска по земята с крак и престъпи дебнешком напред. Вълците отстъпиха, но един от тях започна да се промъква зад него. Той се дръпна настрана, правейки опит да се предпази от обкръжение. Изглежда, вълците не му вярваха. Вероятно не имитираше добре тигъра. Кливи изръмжа кръвожадно и замахна с пръчката. Един от вълците се метна назад, но този зад него скочи върху сака с пощата и събори Кливи на земята.

Когато се скупчиха около него, му хрумна една друга мисъл. Въобрази си, че е змия, много бърза и смъртоносна. Със своите отровни зъби би могла за миг да отнеме един вълчи живот.

Те наведнъж се отдръпнаха от него. Кливи съскаше и извиваше шията си. Вълците завиха сърдите, но не личеше да се готвят за атака.

В този момент Кливи направи грешка. Той знаеше, че трябва да стои твърдо и се държи нахално, но неговото тяло имаше свои собствени намерения. Неволно той се обърна и побягна. Вълците се втурнаха след него, а над главата му лешоядите се събираха за остатъците. Кливи се овладя и се опита отново да стане змия, но вълците продължиха да се приближават. Като гледаше лешоядите, му хрумна една идея. Той беше космонавт и знаеше как изглежда земята от въздуха, затова реши да стане птица. Представи си, че литва, балансирайки леко върху едно възходящо течение.

Вълците бяха объркани. Те тичаха в кръг и подскачаха във въздуха. Кливи продължи да лети все по-високо, докато най-последен изчезна от погледа им.

Свечеряваше се. Чувствуваше се силно изтощен, но все пак още един ден бе останал жив. Очевидно неговите маневри биха добри само веднъж. Какво щеше да прави утре, ако спасителният кораб не дойдеше?

След като се стъмни, той дълго лежа буден и наблюдава небето, но там имаше само звезди, а в далечината се чуваше единствено воят на някой вълк или ревът на пантера, мечтаещи за закуската си.

Сутринта дойде твърде скоро. Кливи се събуди неотпочинал и неосвежен. Той легна по гръб и зачака нещо да се случи. Къде беше спасителният кораб? Те имаха предостатъчно време да дойдат, се чудеше той. Ако чакаха твърде дълго, тигърът...

Не трябваше да мисли за него. В отговор чу рев от дясната си страна. Кливи стана и се отдалечи в противоположната на звука посока. Реши, че би било по-добре да срещне вълци... Не трябваше да мисли и за тях, защото към рева на пантерата се присъедини и воят на глутница вълци. Кливи се срещна едновременно с едните и с другите. От едната му страна се приближаваше тигърът, а от другата можеше да различи сенките на няколко вълка. За момент помисли, че ще се сражават помежду си. Ако вълците нападнеха тигъра, той би имал време да избяга. Но защо трябваше да се бият помежду си, когато бе по-лесно и безопасно да нападнат него, който разпространяваше своя страх и безпомощност към всички, които можеха да го чуят?

Тигърът се приближи към него, а вълците отстъпиха, очевидно доволни да пируват с остатъците. Кливи се опита да се представи за птица, но тигърът, след като се поколеба за момент, продължи да напредва. Тогава той застана с гръб към вълците. Много му се искаше наблизо да има нещо, на което да се покатери. Нуждаеше се от една стръмна скала или дърво с прилични размери, но там имаше само храсти! С изобретателност, породена от отчаянието, Кливи стана един висок шест стъпки храст. Наистина той не знаеше как един храст би могъл да мисли, но направи най доброто, на което бе способен. Сега бе разцъфнал. Чувствуваше се добре, макар един от корените му да бе леко изтръпнал — резултат от последната буря. Съобразявайки всички тези неща, той беше все пак един сполучлив храст. Вълците спряха, а тигърът го заобиколи, подуши и наклони главата си на една страна.

Наистина, мислеше са той, кой сега би желал да отхапе парче от един храст? Вие можете да си мислите, че съм нещо друго, но на практика съм точно един храст. Вие не бихте искали да напълните с листа устата си, нали? И освен това можете да си счупите някой зъб в моите клони. Къде се е чуло и видяло тигри да ядат храсти? Аз съм само един храст. Попитайте майка ми, тя също беше храст. Ние всички сме били храсти, дори още от времето на карбоновата ера.

Тигърът с нищо не показваше, че се готви да атакува, но също така с нищо не показваше, че се готви да си отива. Кливи се чудеше дали ще може да издържи. За какво ли трябваше да се мисли следващия път? За красавицата Пролет? С гнездо на червеношийки в косата си?

Една малка птичка кацна на рамото му.

Не е ли хубаво това, мислеше си той. Тя също ме взема за храст. Ето, готви се да свие гнездо в клоните ми. Много мило от нейна страна. Всички други храсти ще ми завиждат.

Птицата го клъвна леко по врата.

По-леко, си помисли Кливи, или искаш да убиеш дървото, което те храни.

Птицата го клъвна отново, за проба. След това стабилизира ципестите са крака и продължи да клъве врата на Кливи със скоростта на пневматичен чук.

Проклет кълвач, помисли той и се постара да остане като храст. Изведнъж забеляза, че тигърът бе станал неспокоен. След като птицата

го клъвна за петнадесети път, Кливи не издържа, хвана птицата и я запрати към тигъра. Тигърът щракна със зъби, но не улучи момента. Тя закряска обидено, завъртя се около главата на Кливи и отлетя да търси по-спокойни храсти.

Той моментално се обърна отново на храст, но този път номерът не мина. Тигърът се хвърли към него. Кливи се опита да бяга, но се спъна в един от вълците и падна. С тигъра, ревящ на ухото му, той знаеше, че е вече труп. Тигърът се заколеба. Сега Кливи бе станал труп до върховете на пръстите си. Той беше мъртъв от дни, от седмици. Кръвта му бе изтекла отдавна. Месото му смърдеше. Всичко, останало от него, беше гнило и разложено. Никое нормално животно независимо от глада са не би го докоснало.

Тигърът, изглежда, се съгласи с това. Той се отдръпна назад и се отдалечи. Вълците, макар да виеха от глад, също отстъпиха.

Кливи придвижи своето разлагане с няколко дни. Концентрира се на това, колко е трудносмилаем и неприятен на вкус, подсъзнателно дори бе убеден, че е така.

Тигърът продължи да се отдалечава, следван от вълците. Беше спасен! Той би могъл да се преструва на труп до края на живота си, ако се наложеше... И в този момент почувствува миризмата на истинско гнило месо. Една огромна птица бе кацнала до него. На Земята бихме я нарекли лешояд.

Като а видя, на Кливи му се прииска да извика, но би ли помогнало това? Птицата се заклати към него. Той скочи на крака и я ритна. Ако трябваше да бъде изяден, то поне нямаше да бъде от лешояд.

Тигърът се върна като светкавица. Сляпата му космата муцуна изразяваше гняв и безпомощност. Кливи вдигна металната пръчка. В този момент би желал да има наблизо дърво, за да се покатери, оръжие — да стреля или дори факел, да го размахва.

Факел!

Веднага разбра, че беше намерил решението. Той блясна в муцуната му. Тигърът изквича и отстъпи. Кливи започна бързо да се разгаря във всички посоки. Той лакомо поглъщаше сухата трева в храстите. Тигърът и вълците хукнаха да се спасяват. Сега беше негов ред! Припомни си, че всички животни имат дълбок инстинктивен страх

от огъня. Господи, та той беше вече най-големият пожар, бушувал някога на това място!

Подухна лек бриз и го разнесе по хълмистата равнина. Катериците изскачаха от храстите и с писъци се отдалечаваха от него. Ята от птици летяха във въздуха. Тигри, вълци и други животни бягаха рамо до рамо. В желанието си да избягат от огъня, да избягат от него, те бяха забравили глада си.

Смътно Кливи установи, че самият той е станал телепат. Сега вече можеше със затворени очи да разбере всичко, каквото ставаше около него. Можеше да почувствува страха в съзнанието на спасяващите се с бягство.

Така трябваше и да бъде, защото не беше ли човекът винаги господар благодарение на своята приспособяемост и висш разум?

Същото се бе получило и тук. Той прескочи гордо намиращия се три мили по-нататък тесен поток и възпламени група храсти...

В този момент усети да падат първите дъждовни капки. Той продължаваше да гори, но едната капка се превърна в пет, после станаха петнадесет, петстотин... Вече беше мокър до кости. Пропити с вода бяха също тревите и храстите.

Кливи беше угасен.

Не беше честно, мислеше си той. Победата по право беше негова. Беше дошъл на тази планета и я бе победил.

Животните започнаха предпазливо да се връщат.

Дъждът се лееше като из ведро. Изгаснаха и последните пламъци на Кливи. Той въздъхна и припадна.

— ... дяволски добра работа. Запазил си пощата, това е признак, че си добър пощальон. Вероятно ще ти издействуваме медал.

Кливи отвори очи и видя над себе си гордо усмихнатото лице на своя шеф. Той лежеше на една койка и над главата си можеше да види извитите метални стени на спасителния кораб.

— Какво се случи? — запита Кливи с дрезгав глас.

— Взехме те точно навреме — отвърна шефът му. — Бяхме почти закъснели. Ти по-добре не се движи още.

Кливи усети как корабът започна да се издига нагоре и разбра, че напускаха повърхността на З-М-22. Той отиде с несигурна стъпка до

илюминатора и погледна към зелената повърхност под него.

— Огънят беше съвсем близо — каза шефът на пощата, който стоеше зад Кливи и също гледаше надолу. — Включихме дъждовалната машина точно навреме. Ти се намираше в центъра на най-чудовищния пожар, който някога съм виждал. — Гледайки надолу към незасегнатата от огъня зелена повърхност, шефът му сякаш се заколеба за момент. Изражението му напомни на Кливи тигъра, който бе изиграл.

— Кажи ми все пак, как стана така, че не изгоря?

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 12,13/1984 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.